

229. *Astragalus lunatus* Pall. — Գազ կիսալուսնաձև — Астрагал полутунный

$$CR B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатян И. Г. 2001. Ревизия видов *Astragalus* L. (Fabaceae) Армении. Секция *Opobrychium*. Бот. журн. (Санкт-Петербург), 86, 4: 137–140.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգորհա: Կրիսիսիկական վիճակում զանվող տեսակ է: Հայտնի է բնդամներ մեկ պոպուլյացիա: Տարածման է բնակոթյան շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ–ից պակաս է: Աճում է ինտենսիվ տնտեսական գործունեության գոտում:

Հայաստանի Կոստանիկա գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա բույս՝ ծածկված երկծալյա մագիկներով: Յուրմները՝ ճյուղավորված, մինչև 60 սմ բարձրությամբ: Տերևիկները՝ 9–15-սման զույգ, 5–13 սմ երկարության, 1,5–2,5 սմ լայնության: Ծաղկաբույլը՝ խիտ, ծաղկելիս նոսրացող: Պսակը՝ կարմիր: Ուռղերը՝ կալավող, երկարավուն–գծալիմ, խիտ թավաճմազ, ուղիղ կամ բերանալի աղեղնաձև կորացած, աննկատելի անցնող երկար և բավաճազ կառուցի:

Տարածում: Հանդիպում է Իջևանի ֆորթիստիկական շրջանում (Կա-
նաձորի շրջակայք): AOO 4 քառ. կմ է, լեզվախոսերը՝ 1: Հայաստանից
բացի, աճում է Դաղստանում և Իրանում (խոնավագետ՝ Էլբորս):

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1400 մ բարձրության վրա, խճաքարոտ լանջերին, ժայռերի միջև: Շաղկում է մայիս-հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս-հուլիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակչության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. One sub-population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km². The species grows in the zone of intensive agricultural activities. It has been discovered lately in the territory of Armenia (2001).

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial plant, covered with bipartite hairs. Stems branched, up to 60 cm. Leaflets 9-15-paired, 5-13 x 1.5-2.5 mm. Inflorescence dense, turning loose after flowering. Corolla red. Legumes pendent, oblong-linear, densely pubescent, straight or slightly curved, gradually narrowing into long pubescent rostellum.

Distribution. In Armenia it occurs in Idjevan floristic region (surroundings of Vanadzor). AOO is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Dagestan and Iran (Elburs Mountain).

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitude of 1400 meters above sea level, on stony slopes, between rocks. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

230. *Astragalus massalskyi* Grossh. — Գազ Մասսալսկու — Астрагал Массальского

ENB 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Гроссгейм А. А. 1952. *Astragalus* L. Флора Кавказа, 5: 318. М., Л.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 113. Ереван.

Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4: 194. Ереван.

Կազմող Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Վասնզված տեսակ է: Հարավային Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Հայտնի են երկու պոպուլյացիաներ: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ-ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ-ից պակաս: Աճում է խոտենիվ անտառական գործունեության գոտում:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնոգրված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցողիկ բույս՝ ծածկված երկ-ծայր մազիկներով: Տերևները՝ 5–20 սմ երկարության: Տերևիկները՝ 6–9-գույց, նշտարաձև: Մաղկակիքները՝ տերևներից կարճ, 2–10 սմ երկարության, 3–5 ծաղիկներով: Պսակը՝ դեղին, 22–27 մմ երկարության: Ունդը՝ գնդաձև փքված, կաշեման, 13–20 մմ տրամագծով:

Տարածում: Հանդիպում է Շիրակի (Կոշավան և Խարկով գյուղերի միջև) և Երևանի (Երախի և Ուրծի լեռնաշղթա, Գոռավան գյուղի շրջակայք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 1540 քառ. կմ է, AOO՝ 40 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 6: Հայաստանից բացի աճում է Նախիջևանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին և միջին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 700–1500 մ բարձրությունների վրա, կարաբային լանջերին, կավառ և ավազոտ հողերում, ֆրիգանաման բուսականության մեջ, տրագանթամանիկներում, ավազային անապատում: Մաղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտղաբերում՝ մայիս–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորստա կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Նոյարավի անտառ» պետական արգելոցի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Երախի լեռնաշղթայի վրա:

Category. Endangered species. Endemic of South Transcaucasia. Two populations are known. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species grows in the zone of intensive agricultural activities.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Stemless perennial plant, covered with bipartite hairs. Leaves 5–20 cm long; leaflets 6–9-paired, lanceolate. Peduncles shorter than leaves, 2–10 cm long, 3–5-flowered. Corolla yellow, 22–27 mm long. Legumes globular, inflated, coriaceous, 13–20 mm in diam.

Distribution. In Armenia it occurs in Shirak (between the villages Koshavan and Kharkov) and Yerevan (Yerakh and Urts mountain ranges, surroundings of Goravan village) floristic regions. EOO is 1540 km², AOO is 40 km², the number of locations is 6. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower and middle mountain belts, at the altitudes of 700–1500 meters above sea level, in clay, stony and sandy places, among phryganoid vegetation and tragacanth communities, in the sandy desert. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. Part of the population grows in "Khosrov Forest" State Reserve. Necessary: establishment of new specially protected nature area on Yerakh mountain range, monitoring of the population state.

231. *Astragalus montis-aquilis* Grossh. — Գագ արծվասարային — Астрагал орлиногольский

EN B 1 ab(iii) + 2 ab(iii)

© Կամիլա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգորիա: Վասնզված տեսակ է: Հարավային Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Հայտնի է մեկ մասնատված պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է: Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա, անցողուն քիսկապույտ բույս՝ մինչև 8 սմ բարձրությամբ՝ ծածկված երկծայր մազիկներով: Տերևները՝ բազմաթիվ: Տերևիկները՝ 5–10 զույգ, 2–6 մմ երկարության, 2–4 մմ լայնության, երկու կողմից, հազվադեպ միայն տակից, առանոց մազա: Մաղկակիքները՝ տերևներից կարճ, 2–8 սմ երկարության, 4–10 ծաղիկներով: Պատկը՝ սպիտակավուն, նավակի ծայրը՝ մանուշակագույն պուտերով: Դրոշը՝ 20–26 մմ երկարության: Ունդը՝ գծային, կողքերից քեթևակի սեղմված, 12–24 մմ երկարության:

Տարածում: Աճում է Երևանի (Ուրծի լեռնաշղթա, Տիգրանաշեն և Զանգակատուն գյուղերի շրջակայք) և Դարեղեգիսի (Նաչիկ) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 330 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 4: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1600–2000 մ բարձրությունների վրա, կրաքարային լանջերին, ժայռերի ճեղքերում: Մաղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պաղարեքում՝ մայիս–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, սահմանափակ էկոլոգիական հարմարվածություն:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of South Transcaucasia. One fragmented population is known. The extent of occurrence and the area of occupancy are less than 500 km². The species grows in the zone of intensive agricultural activities.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial, stemless, glaucous plants, up to 8 cm, covered with bipartite hairs. Leaves numerous; leaflets 5–10–paired, 2–6 x 2–4 mm, on the both sides, rarely from below, adpressed pilose. Peduncles slender, shorter than leaves, 2–8 cm long, 4–10–flowered. Corolla whitish; tip of carina with violet spots; flag 20–26 mm long. Legumes linear, slightly compressed, 12–24 mm long.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (Urts mountain range, surroundings of Tigranashen and Zangakatu villages) and Darelegis (Khachik) floristic regions. EOO is 330 km², AOO is 24 km², the number of locations is 4. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper mountain belts at the altitudes of 1600–2000 meters above sea level, on limestone slopes, in the cracks in the rocks. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, restricted ecological suitability and global climate change.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

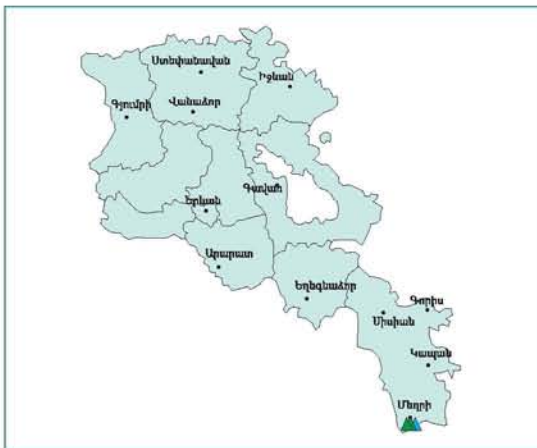
Аревшатян И. Г. 2007. Секция Incani DC. рода *Astragalus* L. в Южном Закавказье. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 16: 57–60.

Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4: 197. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

232. *Astragalus ordubadensis* Grossh. — Գազ օրդուբադի — Астрагал ордубадский

$$CRB\ 1\ ab(i,ii,iii,iv) + 2\ ab(i,ii,iii,iv)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Մկզբնաղբյուրներ\References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեղբարիտմների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of
Botany of AS of Georgia.

Аревшатян И. Г. 2007. Секция *Incani* DC. рода *Astragalus* L. в Южном Закавказье. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 16: 57–60. Ереван.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 113. Ереван.

Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4: 197. Ереван.

Նազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործի: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հարավային Ամերիկականի էությունի է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 10 քառ. կմ-ից պակաս է: Աճում է ինտենսիվ լեռնաոսանքային արդյունաբերության և հողերի յուրացման տարածքում:

Հայաստանի Կարմիր զորքի ստաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավերկածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցողուն բույս՝ 10–20 սմ բարձրության՝ ծածկված երկծայր մագիկներով: Նախալող տարիների տերևների առանցքները՝ սպիտակավուն: Տերևիկները՝ 5–8-ական զույգ, միմյանցից հեռացած, երկարամուն՝ նշառաձև: Մողկակիթները՝ տերևին հավասար, 5–20 մմ երկարության, բույլ, բարակ: Մողկաբույլերը՝ 3–11 ծաղիկներով, ծաղիկները միմյանցից հեռացած: Պսակը՝ վարդամանուշակագույն, դրշը՝ 18–20 մմ երկարության: Ունը՝ 20–40 մմ երկարության, սկզբում՝ վերև ե հորիզոնական ուղղված, հետագայում՝ կախված:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Մեղրու ֆյոբիստիկական շրջանում, Կարճևան և Ագարակ գյուղերի միջև: AOO 8 բառ. կմ է, լուխիաեաթ¹: Հայաստանից բազի աճում է Նախիջևանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիզիոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է սառըրեն լեռնային գոտում, ծ. մ. 600–1000 մ բարձրությունների վրա, չոր քարաքարա, խճաքարա, կրաքարային լանջերին, ֆիզիոգնաման բուսականության մեջ: Շուղ-լուծ է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտուղներում՝ մայիս–հունիսին:

Մասնամանախաղող գործունեությունը: Մասնամանախաղող տարածման և բնակության շրջաններ, աճեցվող բույսերի կործանում կամ դեգրադացիայի՝ լեռնապայթյունահանող արդյունաբերություն զարգացման և գյուղատնտեսական հանդակների համար հողատնտեսության բնական յուրացման հետևանքով:

Պատկանությունը միջոցառումներ: Պատկանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պրոպոյալցիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Ազարակ ավանի շրջակայքում:

Category. Critically endangered species. Endemic of South Transcaucasia. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km². The species grows in the area of intensive mining industry and land development.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless plant, 10–20 cm, covered with bipartite hairs. Stipules and petioles of the last year firm, persistent. Leaflets 5–8-paired, remote, oblong-lanceolate, 4–15 x 1–4 mm. Peduncles together with inflorescences equal to leaves, 5–20 cm long, thin, slender. Inflorescence 3–11-flowered; flowers remote. Corolla pinkish-violet; flag 18–20 mm long. Legumes upward or horizontal directed, later pendent, 20–40 cm long.

Distribution. In Armenia it occurs in Meghri floristic region between the villages Karchevan and Agarak. AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 600–1000 meters above sea level, on dry stony and lime slopes, among phryganoid vegetation. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the development of mining industry and land development for arable purposes.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area in the surroundings of Agarak settlement, monitoring of the population state.

233. *Astragalus paradoxus* Bunge — Գազ փարփինակ — Астрагал страпный

EN B 1ab (i,ii,iii,iv) + 2ab (i,ii,iii,iv)

© Կամիլլա Թամանյան
© Kamilla Tamanyan

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է, խիստ մասնատված արևարվ: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս: Աճում է ինտենսիվ յուրացվող տարածքներում:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա: Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա համարյա մերկ բույս է: Յողունները՝ խիստ կարճացած, ստորգետնյա, խիտ փաթաթված մահացած տերևների թելանման մնացույթներով: Տերևները՝ 4–20 սմ երկարության, տերևիկները՝ 5–6–ական զույգ: Շաղկակիքները՝ շատ կարճ, 2–3 ծաղիկներով: Պսակը՝ սպիտակավուն մանուշակագույն երանգով, մավակը ավելի մուգ: Դրաշը՝ 20–52 սմ երկարության: Նավակը և քիակները՝ մինչև երկարության կեսը միաձուլված սուէջի խողովակի հետ: Ունդերը՝ ծվագնդաձև:

Տարածում: Հանդիպում է Երևանի ֆորիստիկական շրջանում (Գոռավան, Ենգիշա, Զվարթնոց, Երախ): EOO 1040 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, օկուպիտեմենտը՝ 5: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Արևելյան Անատոլիայում և Հյուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800–1000 մ բարձրությունների վրա, ավազոտ տեղերում՝ անապատում և կիսաանապատում: Շաղկում է սալքիլ–մայիս ամիսներին, պաղարերում՝ մայիս–հունիսին:

Մասնամակալող գործոններ: Մասնամակալ տարածման և բնակության շրջաններ, նեղ էկոլոգիական հարմարվածություն, անելավայրերի ղեգրադացիան կապված է ավազոտների յուրացման հետ:

Պահպանության միջոցառումներ: Աճելավայրերից մեկը պահպանվում է «Մոսարովի անտառ» պետական արգելոցի «Գոռավանի արգելավայրի ավազոտային անապատի» տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species with fragmented area of distribution. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km². The species grows in the zone of intensive land development.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial, almost glabrous plant. Stems very abbreviated, subterranean, densely covered with fibrous remains of petioles of the dead leaves. Leaves 4–20 cm long; leaflets 5–6–paired. Peduncles very short, 2–3–flowered. Corolla whitetinged with lilac; carina darker. Flag 20–55 mm long; carina and alas coalescent with androphore up to q of length. Legumes ovoid–globular.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (Goravan, Engidzha, Zvartnots and Yerakh) and Darelegis (Khachik) floristic regions. EOO is 1040 km², AOO is 24 km², the number of locations is 5. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, East Anatolia and North–West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1000 meters above sea level, in sandy places, in the desert and semi–desert. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, restricted ecological suitability, loss/degradation of habitats caused by development of sandy soils.

Conservation actions. One of the populations is situated in the area “Sands of Goravan” reservation included into “Khosrov Forest” State Reserve”. Necessary: monitoring of the population state.

Մկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov’s Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 114. Ереван.

Манденова И. П. 1962. Astragalus L. Флора Армении, 4: 135. Ереван.

Chamberlain D. F., Matthews V. A. 1970. Astragalus L. Flora of Turkey, 3: 107. Edinburgh.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

234. *Astragalus prilipkoanus* Grossh. — Գազ Պրիլիպկոյի — Астрagal Прилипко

ENB 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатын И. Г. 2007. Секция Incani DC. рода Astragalus L. в Южном Закавказье. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 16: 57–60. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Վտանգված տեսակ է: Աճում է հողատարածքների ինտենսիվ յուրացման գոտում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES–ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցողուն բույս՝ ծածկված երկ-ծայր մագիկներով: Տերևիկները՝ 7–16–ական զույգ, 10–27 մմ երկարության, 3–9 մմ լայնության: Մողկակիրները՝ ամուր, ուղիղ, զգալիաբեռն տերևները գերազանցող, ծաղկարայի հետ միասին 20–40 սմ երկարության: Մողկարայը՝ բազմածաղիկ, պստուկի ժամանակ՝ խիստ երկարացող: Պսակը՝ կարմրամանուշակագույն: Ունդերը՝ գծային, 2,5–4 սմ երկարության:

Տարածում: Հայաստանում հանդիպում է Զանգեզուրի ֆյուրիս-տիկական շրջանում (Հաջաթի կիրճ, Կապանի և Քաջարանի միջև, Կարնատա գյուղի շրջակայք): EOO 40 քառ. կմ է, AOO՝ 12 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Արևելյան Անդրկովկասում, Թալիշում և Հյուսիսային Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին, վերին և ենթալպյան գոտիներում, ծ. մ. 1000–2500 մ բարձրությունների վրա, լեռնային գետերի ափերին, հղկված գլաբարների միջև, խտածածկ խճարար լանջերին, մոսթրատում: Մողկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պաղարեքում՝ հունիս–հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պապուլյացիայի փոքր խտություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման և գերաբացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ՝ պապուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պապուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. It grows in the area of intensive land use. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Stemless perennial plant, covered with bipartite hairs. Leaflets 7–16–paired, 10–27 x 3–9 mm. Peduncles firm, upright, much exceeding the leaves, together with inflorescence 20–40 cm long. Inflorescence many-flowered, very elongating in fruits. Corolla reddish-violet. Beans linear, 2,5–4 cm long.

Distribution. In Armenia it grows in Zangezur (Achat gorge, between Kapan and Kadjaran, surroundings of Katnarat village) floristic region. EOO is 40 km², AOO is 12 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, East Transcaucasia, Talish and North Iran.

Ecological, biological and phytocenological peculiarities. Grows from middle to sub-alpine belt, at the altitudes of 1000–2500 meters above sea level, along mountain riversides, between grinded boulders, in steppes and meadows, in open forests. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development and overgrazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

235. *Astragalus refractus* C. A. Mey. — Գազ րեկված — Астрагал преломленный

CR B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
 Красная книга Армянской ССР. 1989: 114. Ереван.
 Аревшатыан И. Г. 2007. Секция Incani DC. рода Astragalus L. в Южном Закавказье. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 16: 57–60. Ереван.
 Манденова И. П. 1962. Род Astragalus L. Флора Армении, 4: 199. Ереван.
 Կազմող՝ Ի. Գ. Արեշատյան
 Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է մեկ պոպուլյացիա՝ 10 քառ. կմ-ից պակաս տարածման և բնակության շրջանների մակերեսով:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցույրն բույս՝ ծածկված երկ-ծայր մագիկներով: Մողկակիները դուրս են գալիս տերևների արմատամերձ վարդակի կենտրոնից, ամուր, ուղիղ կանգնած, 20–40 սմ բարձրության: Մողկարույրը՝ 20–30 ծաղիկներով, խիտ, պաղի ժամանակ՝ շատ երկարացած: Պսակը՝ դեղին: Ունդերը՝ գծային, կախված:

Տարածում: Հայտնի է Ձանգեզուրի ֆլորիստիկական շրջանից (Աշոտավան գյուղի շրջակայք, ջրվեժ Շաքի): AOO 8 քառ. կմ է, լուկայիտներ՝ 1: Հայաստանից բացի, աճում է Արևելյան Անդրկովկասում, Թուրքիայում և Հյուսիսային Իրանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին լեռնային գոտում, ծ. մ. 1500–1700 մ բարձրությունների վրա, չոր մարգագետիններում, մարգագետնատափաստանում: Մողկում է մայիս–հուլիս ամիսներին, պաղարներում՝ հունիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ յեզրադա-ցիա՝ գյուղատնտեսական հանդակների համար հողատարածքների յուրացման և ինտենսիվ արածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. One sub-population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless plant, covered with bipartite hairs. Flower stalks coming out from the centre of leaf rosette, erect, rigid, 20–40 cm. Inflorescence 20–30-flowered, dense, elongating after flowering. Corolla yellow. Legumes linear, pendent.

Distribution. In Armenia it is found in Zangezur floristic region (surroundings of Ashotavan village, Shaki waterfall). AOO is 8 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in East Transcaucasia, Talish and North Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle mountain belt, at the altitude of 1500–1700 meters above sea level, on dry meadows and meadow-steppes. Flowering from May to July, fruiting from June to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development for arable purposes and intensive grazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: monitoring of the population state.

236. *Astragalus saganlugensis* Trautv. — Գազ սաղանլուղի — Астрагал саганлугский

$$ENB \ 1 \ ab(i,ii,iii) + 2 \ ab(i,ii \ iii)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Աղբյուրներ/Reference

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեղաբախումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Красная книга Армянской ССР. 1989: 115. Ереван.
Борисова А. Г. 1946. *Astragalus* L. Флора СССР, 12: 254.
М., Л.

Манденова И. П. 1962. *Astragalus* L. Флора Армении, 4: 143. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեւորիա: Վտանգված տեսակ է: Հայտնի են երկու պոպուլյացիաներ: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր զորքի ստաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված էր 2 կարգավիճակով՝ հազվագյուտ տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա կոճղարմատավոր, ճիմ առաջացնող բույս՝ խիտ ծածկված պարզ մագիկներով: Յողաունները՝ փաղած: Տերևները՝ 2-4 սմ երկարությամբ: Տերևիկները՝ 6-7 սմ երկարությամբ: Մուգկարկույր՝ գլխիկավոր, 12-18 ծաղիկներով: Պսակը՝ կարմրավուն: Ուռնը՝ րաժմակին հավասար:

Տարածում: Հանդիպում է Գարեգեղի (Ջերմուկի շրջակայք) և Զանգեզուրի (լեռնազգագր՝ Կապուտջուղ) ֆորիսաիկական շրջաններում: AOO 24 քառ. կմ է, լոկալիտեաները՝ 2: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում, Դարբարայում և Անատոլիայում:

Կենսաբանական, Էկոլոգիական և Ֆիզիոգենոլոգիական
առանձնահատկություններ: Աճում է վերին և ենթալայն լեռնային
զոնայներում, ծ. մ. 1800–2700 մ բարձրությունների վրա, խճաքաքարա-
լավային, մարգագետիններում: Մշակում է հունիս-սուրճա
ամիսնե-
րին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճերավայրերի կոչուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատալանթների յուրացման և գերարածեցման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պոպուլյացիայի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և նոր աճելավայրեր հայտնաբերելու համար, պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Two sub-populations are known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km².

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 2: Rare species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial caespitose rhizomatous plants. Pubescence dense, hairs unbranched. Leaves 2-4 cm long; leaflets 4-6 mm long. Inflorescence capitate, 12-18-flowered. Corolla reddish. Legume equal to calyx.

Distribution. In Armenia it grows in Zangezur (mountain Kaputdjugh) and Darelegis (Djermuk surroundings) floristic regions. AOO is 24 km², the number of location is 2. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan, Karabagh and Anatolia.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper and sub-alpine belts, at the altitudes of 1800–2700 meters above sea level, on stony slopes, in the meadows. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development and overgrazing.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

237. *Astragalus sangezuricus* Boriss. — Գազ գանգեզուրի — Астрagal зангезурский

EN B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգործիք: Վտանգված տեսակ է: Հայաստանի էնդեմիկ է: Հայտնի է ընդամենը մեկ պոպուլյացիա: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ-ից պակաս է:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Տրագականա՝ 10–15 սմ բարձրության, խիստ ճյուղավորված: Տերևները՝ մինչև 6 սմ երկարության, զազարին փաթիկ փշիկով: Տերևիկները՝ 5–9-ական զույգ, համարյա մերկ: Մաղիկները՝ մատած տերևների անոթներում, 3–5-ական: Մաղկակիրները՝ մինչև 8 սմ երկարության: Բաժակը՝ ծածկված ցցված կամ հեռաբերված մազիկներով 0,5–1 մմ երկարության: Պսակը՝ երկնագույն–մանուշակագույն, դրոշը՝ 16–23 մմ երկարության: Ունդերը՝ երկարավուն–ծվածկ, կարճ և առնդմ մազոտ:

Տարածում: Աճում է Զանգեզուրի (Էռնագագարներ՝ Սարիդարա և Կապուտջուղ) և Մեղրու (Բուդարա, Լիճք) ֆլորիստիկական շրջաններում: EOO 200 քառ. կմ է, AOO՝ 24 քառ. կմ, լոկալիտետները՝ 3:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային գոտուց մինչև սալյան գոտի, ծ. մ. 2100–3500 մ բարձրությունների վրա, չոր խճաքառու լանջերին, քարափվածքների վրա, մարգագետիններում, կալմուտներում: Մաղկում է հունիս–հուլիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հուլիս–օգոստոսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Արևիկ» ազգային պարկի սահմաններում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Endangered species. Endemic of Armenia. Only one population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Thorny, very branched tragacanth subshrub, 10–15 cm. Leaves 6 cm long, ending in spinule; leaflets 5–9-paired, almost glabrous. Flowers sessile, by 3–5 in axillary fascicles. Peduncles up to 8 mm long. Calyx covered with squarrose or spreading hairs 0,5–1 mm long. Corolla blue-violet; flag 16–23 mm long. Legumes oblong-ovoid, shortly and adpressed pilose.

Distribution. In Armenia it grows in Zangezur (mountains Kaputdzhugh and Saridara) and Meghri (Bughakar, Lichk) floristic regions. EOO is 200 km², AOO is 24 km², the number of locations is 2.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows from upper to alpine mountain belts, at the altitudes of 2100–3500 meters above sea level, on dry stony slopes, screes, in the meadows and in oak forests. Flowering from June to July, fruiting from July to August.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, global climate change.

Conservation actions. Part of population is situated on the territory of “Arevik” National park. Necessary: monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

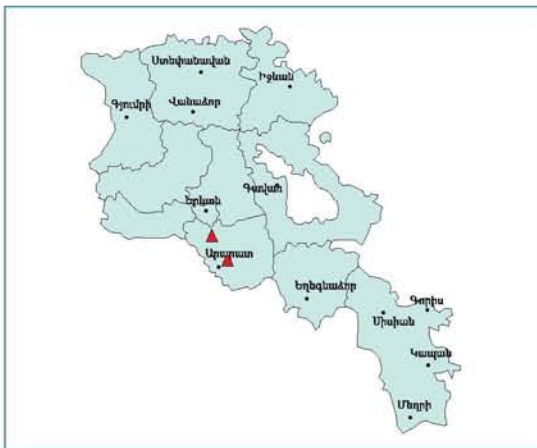
Борисова А. Г. 1946. Astragalus L. Флора СССР, 12: 254. М., Л.

Манденова И. П. 1962. Astragalus L. Флора Армении, 4: 136. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

238. *Astragalus schelkovnikovii* Grossh. — Գազ Շելկովնիկովի — Астрагал Шелковникова

$$CRB\ 1\ ab(i,ii,iii,iv) + 2\ ab(i,ii,iii,iv)$$

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի,
Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հեքքարվումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA,
V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатыан И. Г. 2001. Ревизия *Astragalus* (Fabaceae) Армении. Секция *Ornithopodium*. Бот. журн. (Ленинград), 86, 4: 137–140.

Сытин А. К. 1988. Ревизия кавказских астрагалов (Fabaceae) секции *Ornithopodium* Bunge. Новости сист. высш. раст., 25:103–107. Ленинград.

Կապնող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործի: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Աճում է Արարատյան հարթավայրում, ինտենսիվ անտեսական զարծու-
նեռության զատում: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը
10 քառ. կմ–ից պակաս է: Արեայր խիստ մասնատված է:

Հայաստանի Կարմիր զորքի առաջին հրատարակության մեջ
ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա ճյուղավորված բույս՝ 10–40 սմ բարձրության՝ ծածկված երկծայր մագիկներով: Տերևիկները մեղ-գծային: Մոպկարայիլը՝ նուրբ, երկարացած, փայլասրիվ ծաղիկներով: Պսակը՝ կարմիր: Ունդերը՝ կալված կամ հորիզոնական ուղղված, գլատան մովրագծված սեղմներով և սեղմվածքով դրանք միակ:

Տարածում: Աճում է Երևանի ֆորիաիական կղզանում (Արտաշատի շրջակայք, Գռավան գյուղ): AOO 8 բառ. կմ է, լուկալիտաները՝ 2, որանց միջև հեռավորությունը 19 կմ է: Հայաստանից բացի, աճում է Արևելյան Ամսատուրիում և Հուսիսարևմտյան Իրանում:

Կենտրոնական, Էկոլոգիական և Ֆիդոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Անում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 900–1200 մ բարձրությունների վրա, անապատում, կիսաանապատում: Մայկում է մայիս–հունիս ամիսներին, պտղաբերում՝ հունիս–հուլիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, սահմանափակ էկոլոգիական հարմարողականություն, սննդալիքերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ գյուղատնտեսական հանրակների համար հոյատուրածքների յուրացման հետևանքով:

Պատկերասրահի միջոցառումներ: Պատասխանատվության մի մասը պահպանվում է «Խոսքովի անտառ» պետական արգելոցի կազմում գտնվող «Գ-նառվանի սպազառումներ» արգելալսյայի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել հետազոտական աշխատանքներ պատկերասրահի ծավալը և կառուցվածքը ճշտելու և մեր աճեղակայքեր հայտնաբերելու համար, պատասխանատվության վճարի և նմանիքորինք:

Category. Critically endangered species. It grows in the Ararat Valley, in the zone of intensive economic activity. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km². The area of distribution is severely fragmented.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial branched plant 10–40 cm, covered with bipartite hairs. Leaflets narrowly linear. Inflorescence lax, elongate, few-flowered. Corolla red. Legumes pendent or horizontal, arcuate, with distinctly visible seeds and constrictions between them.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan floristic region (surroundings of Artashat, village Goravan). AOO is 8 km², the number of locations is 2, the distance between which is 19 kilometers. Besides Armenia the species grows in East Anatolia and North-West Iran.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitude of 900–1200 meters above sea level, in desert and semi-desert. Flowering from May to June, fruiting from June to July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, restricted ecological suitability, loss/degradation of habitats caused by land development for agricultural purposes.

Conservation actions. One of the populations grows in "Sands of Goravan" reservation included into "Khosrov Forest" State Reserve. Necessary: survey on population numbers and range, search of new habitats, monitoring of the state of the population.

239. *Astragalus schuschaensis* Grossh. — Գազ շուշիի — Астрагал шущинский

CR B 1 ab(i,ii,iii) + 2 ab(i,ii,iii)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.
Аревшатян И. Г. 1995. Ревизия Astragalus (Fabaceae) Армении. Секции Chlorosphaerus и Hololeuce. Бот. журн. (Ленинград), 80, 4: 96–101.
Красная книга Армянской ССР. 1989: 115. Ереван.
Сытин А. К. 1986. Ревизия кавказских астрагалов. Секция Hololeuce Bunge. Новости сист. высш. раст., 23: 79–86. Ленинград.

Մագնող Ի. Գ. Արևշատյան
Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիք: Կրիտիկական վիճակում գտնվող տեսակ է: Հայտնի է բնյամենք մեկ պոպուլյացիա՝ 10 քառ. կմ-ից պակաս տարածման և բնակության շրջանների մակերեսով: Տեսակին սպառնում է անհետացում՝ լեռնաարդյունահանող արդյունաբերության զարգացման պայմաններում:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ բնագրված էր 1 կարգավիճակով՝ ոչնչացման սպառնալիքի ենթակա տեսակ:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա, ճիմ առաջացնող, անցողուն բույս՝ 3–12 սմ բարձրության՝ ծածկված երկծայր մազիկներով: Մաղկակիները՝ բազմաթիվ, բարակ, գետնատարած: Մաղկաբույլը՝ խիտ: Մաղկակիցները՝ նշտարած, ձգված-սրացած, համարյա բուսական հավասար: Դրոշը՝ 21–24 մմ երկարության, դեղին, մազակը՝ մանուշակագույն: Ունդերը՝ ձվաձև, կողքերից սեղմված, համարյա բուսական հավասար:

Տարածում: Հանդիպում է Սևանի ֆլորիստիկական շրջանում (Մոսք գյուղի շրջակայք): АОО 4 քառ. կմ է, րկալիտետը՝ 1: Հայաստանից բացի աճում է Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության Շուշի քաղաքի շրջակայքում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է վերին լեռնային գոտում, ծ. մ. 2100–2200 մ բարձրությունների վրա, ժայռոտ տեղերում, քարաքափվածքների վրա: Մաղկում է հունիս ամսին, պտղաբերում՝ հուլիսին:

Մահմանափակող գործոններ: Մահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ լեռնաարդյունահանող արդյունաբերության զարգացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանվում է «Սևան» ազգային պարկի պահպանական գոտում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Critically endangered species. Endemic of Transcaucasia. Only one sub-population is known. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 10 km². The species is on the verge of extinction caused by the development of mining industry.

It was included in the first edition of the Red Data Book of Armenia under Category 1: Endangered species.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Caespitose perennial stemless plant 3–12 cm, covered with bipartite hairs. Flower stalks numerous, thin, prostrate. Inflorescence dense. Bracts lanceolate, elongate-acutate, almost equal to calyx. Flag 21–24 mm long, yellow; carina violet. Legumes ovoid, compressed from the sides, almost equal to calyx.

Distribution. In Armenia it grows in Sevan floristic region (surroundings of the village Sotk). АОО is 4 km², the number of locations is 1. Besides Armenia the species grows in area of Shushi city in Nagorno Karabagh Republic.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in upper mountain belt, at the altitude of 2100–2200 meters above sea level, on rocks and screes. Flowering in June, fruiting in July.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by the development of mining industry.

Conservation actions. Grows in the buffer zone of “Sevan” National Park. Necessary: monitoring of the population state.

240. *Astragalus sukaczewii* Derv. et Jelenevsky — Գազ Սուկաչովի — Астрагал СукачеваVUB 1 *ab(i,ii,iii,iv)* + 2 *ab(i,ii,iii,iv)*

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
 © Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
 Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Аревшатын И. Г. 2007. Секция Incani DC. рода Astragalus L. в Южном Закавказье. Флора, растительность и растительные ресурсы Армении, 16: 57–60. Ереван.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան
 Compiler I. G. Arevshatyan

Կարեգործիչ: Խոցելի տեսակ է: Արեալը խիստ մասնատված է: Տարածման շրջանի մակերեսը 5000 քառ. կմ–ից պակաս է, բնակության շրջանի մակերեսը՝ 500 քառ. կմ–ից պակաս:

Հայաստանի Կարմիր գրքի առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Բազմամյա անցողյուն բույս՝ 5–20 սմ բարձրությամբ՝ ծածկված երկծայր մազիկներով: Տերևները՝ հիմնականում պարզ, հազվադեպ 1–3 զույգ, մոխրականաչ տերևիկներով, երկու կողմից խիտ ծածկված առնելով մազիկներով: Ծաղկակիրները դուրս են գալիս տերևների արմատամերձ վարդակից, 4–20 սմ երկարությամբ: Ծաղկաբույլը՝ 5–20 ծաղիկներով: Պսակը՝ ծաղկման սկզբում դեղին, հետագայում՝ դեղնադարչնագույն: Ունդերը՝ գծային:

Տարածում: Աճում է Սևանի (Գարսնանկ և Արտանիշ գյուղերի շրջակայք) և Երևանի (լեռնաշղթա Երանոս, Արտաշատի շրջակայք) ֆորիստիկական շրջաններում: EOO 3030 քառ. կմ է, AOO՝ 28 քառ. կմ, յուկալիսեաները՝ 4: Հանդիպում է մահ Նախիջևանում:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոցենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է միջին և վերին լեռնային գոտիներում, ծ. մ. 1200–2000 մ բարձրությունների վրա, կրաքարային և խճաքարոտ լանջերին՝ կիսաանապատային բուսականության կազմում, կաղնու և գլխու նոսրանտառներում: Ծաղկում է ապրիլ–մայիս ամիսներին, պտույտներում՝ մայիս–հունիսին:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ գյուղատնտեսական հանդակների համար հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պոպուլյացիայի մի մասը պահպանվում է «Սևան» ազգային պարկի տարածքում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ:

Category. Vulnerable species. The area of distribution is fragmented. The extent of occurrence is less than 5000 km², the area of occupancy is less than 500 km².

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Perennial stemless plant 5–20 cm, covered with bipartite hairs. Leaves simple, sometimes 1–2 (3–4)–paired, ash–green, from below densely covered with appressed hairs. Flower stalks from the centre of leaf rosette, 4–20 cm long. Inflorescence 5–20–flowered. Corolla in the beginning of flowering yellow, later yellowish–brown. Legumes linear.

Distribution. In Armenia it grows in Sevan (surroundings of Daranak and Artanish villages) and Yerevan (mountain range Yeranoss, neighboring of Artashat) floristic regions. EOO is 3030 km², AOO is 28 km², the number of locations is 4. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in middle and upper mountain belts, at the altitudes of 1200–2000 meters above sea level, on lime and stony slopes, among semi–desert vegetation, in oak and juniper open forests. Flowering from April to May, fruiting from May to June.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, loss/degradation of habitats caused by land development for arable purposes.

Conservation actions. Part of the population grows in “Sevan” National Park. Necessary: monitoring of the population state.

241. *Astragalus vedicus* Takht. — Գազ վեդու — Астрагал ведический
(= *Astragalus karabaghensis* Bunge subsp. *vedicus* (Takht.) Takht.)

EN B 1 ab(i,ii,iii,iv) + 2 ab(i,ii,iii,iv)

© ՀՀ ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիում
© Herbarium of the Institute of Botany of NAS of Armenia

Կարեգորիա: Վտանգված տեսակ է: Հարավային Անդրկովկասի էնդեմիկ է: Տարածման և բնակության շրջանների մակերեսը 500 քառ. կմ–ից պակաս է: Աճում է հողատարածքների յուրացման գոտում:

«Հայաստանի Կարմիր գրքի» առաջին հրատարակության մեջ ընդգրկված չէր:

Ընդգրկված չէ CITES-ի և Բեռնի կոնվենցիաների հավելվածներում:

Նկարագրություն: Թուփ՝ քիչ ճյուղավորված, 15–35 սմ բարձրությամբ: Տերևների առանցքը՝ բարակ, սովորաբար մարմնակալմիր, փաթիկի փշիկով վերջացող: Տերևիկները՝ հաստավուն, հետքերված առանցքներով, 4–6-ական զույգ, խավառ, էլիպսոձև: Մուկիկները՝ հավաքված խիստ մոտեցած տերևների անոթներում, 2–3 սմ արմատգծով՝ գնդաձև ծաղկաբույլ առաջացնող: Բաժակը՝ խավառ, առամիկները՝ խողովակից շատ երկար, խզանաձև, երկար բարբիչավոր: Պսակը՝ դժգույն վարդագույն: Դրոշը՝ բաժակին չգերազանցող, առանց ականջուկների:

Տարածում: Աճում է Երևանի ֆորիստիկական շրջանում (Երանոս, Քաղցրաշեն, Երասխ, Վեդի, Ուրծի լեռնաշղթա): EOO 120 քառ. կմ է, AOO՝ 16 քառ. կմ, լոկալիտները՝ 3: Հայաստանից բացի, աճում է Նախիջևանում: Մուկում է հունիս-հուլիս ամիսներին, պաղարեքում՝ հուլիս-օգոստոսին:

Կենսաբանական, էկոլոգիական և ֆիտոգենոլոգիական առանձնահատկություններ: Աճում է ստորին լեռնային գոտում, ծ. մ. 800–1000 մ բարձրությունների վրա, բարաքավածքների, կրաքարային և արավերախինային տեղերում:

Սահմանափակող գործոններ: Սահմանափակ տարածման և բնակության շրջաններ, պոպուլյացիայի փոքր խտություն, աճելավայրերի կորուստ կամ դեգրադացիա՝ հողատարածքների յուրացման հետևանքով:

Պահպանության միջոցառումներ: Պահպանություն չի իրականացվում: Անհրաժեշտ է իրականացնել պոպուլյացիայի վիճակի մոնիթորինգ, ստեղծել նոր ԲՀՊՏ Երասխ լեռնաշղթայի վրա:

Category. Endangered species. Endemic of South Transcaucasia. The extent of occurrence and area of occupancy are less than 500 km². Grows in the zone of land development.

It was not included in the first edition of the Red Data Book of Armenia.

It is not included in the Annexes of CITES and that of the Bern Convention.

Description. Poorly branched undershrub 10–35 cm. Leaf rachis thin, usually orange-red, ending in spinule; leaflets fleshy, reflected down, 4–6-paired, pubescent, elliptic, folded, 4–10 x 2–4,5 mm. Flowers in very approximate axillary fascicles, forming globular inflorescence 2–3 cm in diam. Calyx covered with long squarrose hairs; teeth much longer than tube, setiform, long ciliate. Corolla light pink; flag not exceeding the calyx, not auriculate, gradually narrowed in wide claw.

Distribution. In Armenia it grows in Yerevan (mountain ranges Yeranos and Urts, villages Kaghtsrashen, Yeraskh, Vedi) floristic region. EOO is 120 km², AOO is 16 km², the number of locations is 3. Besides Armenia the species grows in Nakhichevan.

Ecological, biological and phytocoenological peculiarities. Grows in lower mountain belt, at the altitudes of 800–1000 meters above sea level, on screes and stony places.

Limiting factors. Restricted extent of occurrence and area of occupancy, small density of the population, loss/degradation of habitats caused by land development.

Conservation actions. No conservation actions. Necessary: establishment of new specially protected nature area on Yerakh mountain range, monitoring of the population state.

Սկզբնաղբյուրներ/References

Հայաստանի ԳԱԱ Բուսաբանության ինստիտուտի, Ռուսաստանի ԳԱ Վ. Լ. Կոմարովի անվան Բուսաբանության ինստիտուտի, Վրաստանի ԳԱ Բուսաբանության ինստիտուտի հերբարիումների նյութեր
Herbarium materials of the Institute of botany of NAS RA, V. L. Komarov's Botanical institute of AS RF, Institute of Botany of AS of Georgia.

Манденова И. П. 1962. Astragalus L. Флора Армении, 4: 163, Ереван.

Ахвердов А. А. 1972. Astragalus L. Флора Еревана: 159. JL.

Կազմող՝ Ի. Գ. Արևշատյան

Compiler I. G. Arevshatyan